MÜZİK TERİMLERİNDE TÜRK DİLİ GRAMERİ BAĞLAMINDA YANLIŞ KULLANILAN İKİ KELİME: ‘*VURMALI’* ve ‘*ÜFLEMELİ*’

Two words incorrectly used in the context of Turkish grammar in music terms: ‘*vurmalı*’ and ‘*üflemeli*’

Doç. Dr. Hüseyin YALTIRIK[*]

‘***VURMALI ÇALGI’*** MI **‘VURMA ÇALGI**’ MI?
*‘**ÜFLEMELİ ÇALGI**’* MI ‘**ÜFLEME ÇALGI**’ MI?

ÖZ

Dil, iletişim araçlarından biridir. İnsanların kullandıkları ana diller, ya da yabancı diller genel olarak ‘dinleme–konuşma–okuma–yazma’ eylemleri olup bir insanın ana dilini veya bir yabancı dili öğrenme ve onu kullanabilme aşamalarında da bu sıralama ile olur. Yani çocuk bebeklikten itibaren önce dinler ve bu aşamada mecburen konuşamaz, okuyamaz ve yazamaz, sadece dinler. Daha sonra dinlediği kelimeleri tekrara dayanan ve ağızdan kolayca çıkabilen heceleri ve kelimeleri söylemeye başlar. Yaş aldıkça yazılanları okumaya ve anlamaya başlar en son ise yazar yani dinlediklerini ve düşündüklerini yazıya geçirir. En baştaki dinleme eylemiyle başlayan bu dil yolculuğunda konuşma faslı heceleri ve kelimeleri tekrar ederek sürer. Anlamlı bir cümlenin en küçük ve anlamlı yapı taşları kelimelerdir. Bir dilde mevcut kelime sayısı o dilin kültürce zenginliğini veya fakirliğini gösteren en önemli unsurdur. Kelimeler kullanılan dilin mantığına, gramer yapısına göre biçimlenip kullanılırlar, ancak ortaya çıkışları belli bir işi, oluşu, eylemi, durumu ve belli bir nesneyi ya da soyut bir kavramı anlamlandırmak içindir. Dil bu nedenle canlı bir organizmadır ve kültürel hayata ilk çıkışından itibaren sosyal ve doğa olayları gibi karşılaştığı her yeni durum ve kavramla bünyesine kelimeler alır veya kullanılmayanları, eskiyenleri bünyesinden çıkarıp geçmişe bırakır. Dilin bu doğal seyri sırasında kalıplaşan gramer özellikleri, dilde belirleyici olur ve dilin kullanılmasında yaptırımı en yüksek seviyededir. Buna rağmen çeşitli sebeplerle dilde gramer yapısına aykırı kelimeler ve kelime grupları olabilmektedir. Meselâ Türkçemizde ‘yangın var’ yerine ‘yangın yanıyor’ ya da kırsal kesimlerde ‘ağabeyim tarla (ya da bahçe vb.) sulamaya gitti’ yerine ‘ağabeyim su sulamaya gitti’ veya ‘Hasan ekin (ya da ot vb.) biçiyor’

[*] TRT İzmir Radyosu (E) Sanatçısı. hsyltrk@yahoo.com.tr ; https://orcid.org/0000-0002-7987-8582

yerine bir türkümüzde de söylendiği gibi 'Hasan orak biçiyor' bu istisnalara birer örnektir. Dikkat edilirse bu cümlelerde gramer hatası yoktur, ancak kavramı ifade etmede kelimelerin yanlış seçimi vardır. Anlatılmak istenen şeyin cümle organizasyonunu kurarken yanlış ya da hatalı olan seçilen kelimelerdir. Bazen hata, kelimedeki ya da cümle organizasyonundaki gramer yapısına aykırılıktır. İşte bu türden iki kelime makalenin eksenine alınmış; bu kelimelerin Türkçe gramer yapısına göre yanlışlığı gerekçeler ve örnekler gösterilerek açıklanmıştır. Bununla beraber bu kelimelerin Türkçe gramer yapısına uygun olan doğru şekilleri konusunda makalede öneriler de sunulmuştur. Gramer yapısına uymayan ve özellikle çalgılarla ilgili müzik terminolojisinde yanlış kullanılan söz konusu o iki kelime şunlardır: 'üflemeli' ve 'vurmalı'. Bu kelimelerin Türkçe gramer yapısına uygun ve doğru kullanımı ise 'üfleme' ve 'vurma'dır.

Anahtar Kelimeler: Türk Dili, Gramer, Müzik, Vurmalı, Vurma, Üflemeli, Üfleme

GİRİŞ

Bilindiği üzere (gibi) 'dil', kültürün en önemli unsurlarından biridir ve belki de en önemlisidir. Dil, kültürü taşıyan bir araç olarak bünyesinde belli kuralları barındırır ve bunlardan biri de 'gramer'dir. Bir başka ve en yalın ifadeyle gramer, bir dilin yazma ve söyleme kurallarının bütünü yani dil bilgisidir. Her toplumda bireyler öncelikle kendi ailesi içinde yaşayan ve kullanılan 'anadil' dediğimiz dilini öğrenir. Aile içinde kullanılan bu dil toplumun ortak ve resmi dili olan dil ile her zaman birebir aynı olmayabilir. Burada aynı dil içinde mevcut olan 'lehçe, şive, ağız' denen ve dilin geniş kullanım alanından en dar alanı olan 'ağız' yapısına kadar farklı söyleyiş özelliği kast edilmemektedir. Sözgelimi, Almanya'da yaşayan bir gurbetçi ailenin kendi evleri içinde kendi anadillerini konuşurken, sokağa çıktıkları zaman Almanya'nın resmi dili olan Almancayı kullanmalarıdır. Almanca burada ikinci bir dil olduğu için gerek öğrenim sürecinde gerekse günlük hayatın zorlayıcı pratiğinde ister istemez söyleyiş (telaffuz ve gramer) hataları olacaktır ve bu normaldir. Ancak hem anadili hem de resmi dili aynı olup da o dili yanlış ve hatalı kullanmak bir kültür sorunudur. Bu makalede daha çok müzik terimleri olarak dilimize yerleşmekte olan ve gramer açısından hatalı olduğu saptanan iki kelimeye dikkat çekilecektir. Bunlar 'vurmalı' ve 'üflemeli' kelimeleridir. Daha çok çalgılara ilişkin tasniflerde sık sık karşılaştığımız bu iki kelime gerek Konservatuarlarda bölüm isimlendirmelerinde, gerek medyada ve gerekse eğitim-öğretim alanlarında karşımıza çıkmaktadır. Örnek olarak, bir haber metni içinde şu şekilde yer alabilmektedir: "İzmir Ahmet Adnan Saygun Sanat Merkezi küçük salonunda dün gece vurmalı ve üflemeli çalgıların ustaları harika bir konser verdiler…" Bu cümledeki iki

kelime (vurmalı ve üflemeli) gözümüze gayet normal gelmekte ve okurken hiç rahatsızlık vermemektedir. Oysa bu kelimeler gramer açısından gayet yanlış iki kelimedir ve cümlenin doğrusu şöyle olmalıdır: "İzmir Ahmet Adnan Saygun Sanat Merkezi küçük salonunda dün gece vurma ve üfleme çalgıların ustaları harika bir konser verdiler…"

Öncelikle gözümüze ve kulağımıza bu iki kelimeyi devamlı olarak sunan fakat doğrusunu da reddeden büyük bir arama motorundan (*Google*) örnekler verelim:[1]

Görüntü 1: *Google* arama motorunda 'vurmalı çalgı' ifadeleri.

[1] https://www.google.com/search?q=%C3%9CFLEMEL%C4%B0

ÜFLEMELİ

Tümü | Alışveriş | Görseller | Haritalar | Videolar | Daha fazla

Yaklaşık 2.110.000 sonuç bulundu (0,41 saniye)

aregem.ktb.gov.tr › uflemeli-calgilar

Üflemeli Çalgılar

Kaval **üflemeli** bir çalgıdır. Dilli kaval, dilsiz kaval olmak üzere başlıca iki türü vardır. Şi meşe, gürgen gibi sert ağaçlardan ve pirinç gibi madeni ...

www.milliyet.com.tr › Kültür Sanat

Üflemeli Çalgılar Hangileridir? Üflemeli Müzik Aletlerinin ...

11 Tem 2020 — **Üflemeli** Müzik Aletlerinin İsimleri Nelerdir? Halk arasında nefesli çalg adıyla da bilinen **üflemeli** çalgılar hem geleneksel Türk müziğinde hem ...

Görüntü 2: *Google* arama motorunda 'üflemeli çalgı' ifadeleri.

Görüntü 3: İzmir Ahmet Adnan Saygun Sanat Merkezi'nin etkinlik duyurusunda 'vurmalılar' ifadesi.

Üfleme ve vurma kelimelerinin Türkçe grameri açısından yapılan yanlış tercihlerden birini de ne yazık ki, Kültür Bakanlığı'nın resmi internet sitesinde hem de her iki kelimeyi aynı sitede birden görüyoruz. Bakanlığa bağlı Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğünce hazırlanıp internet ortamına yüklendiği anlaşılan yazılardan bir örnek aşağıdadır:[2]

Görüntü 4: Kültür ve Turizm Bakanlığı resmi internet sitesinde yer alan 'Üflemeli Çalgılar' ifadesi.

Görüldüğü gibi kültürümüzü korumak, geliştirmek ve doğru biçimde geleceğe aktarmakla görevli bakanlığımızda bile bu iki kelimenin yanlış kullanılışı gözden kaçmış görünmektedir. Bize göre bu iki kelimenin yanlış kullanılmasının veya yanlış olarak tercih edilmesinin başlıca sebebi terim olarak bu kelimeleri kullanan müzik insanlarımızın Mahmut Ragıp Gazimihal'in[3] önerdiği gibi Cumhuriyetin ilk dönemlerindeki terminoloji yerine güncel terimler olarak 'Nefesli Çalgı' yerine ve o terime öykünerek 'Üflemeli Çalgı' yanlışlığına

[2] https://aregem.ktb.gov.tr/TR–12707/uflemeli-calgilar.html

[3] Kösemihalzâdelerden olan Mahmut Ragıp Gazimihal 27 Mart 1900 tarihinde doğdu. Türk müzik tarihçilerinin öncülerindendir. İlk müzik eğitimine ailesinde başladı ve babasından oldukça destek gördü. Daha sonra başta Almanya ve Fransa olmak üzere bir müddet batı ülkelerinde eğitimine devam etti. Türkiye'ye döndüğünde üniversiteler dâhil birçok okulda müzik tarihi üzerine dersler verdi ve pek çok dergide yazılar yayımladı. Mahmut Ragıp Gazimihal 1961 yılında hayatını kaybedinceye kadar Ankara Devlet Konservatuarında dersler verdi ve çok değerli kitaplarını bu kuruma bağışladı. M.R. Gazimihal 13 Aralık 1961 tarihinde vefat etti. Geniş bilgi için bkz. Hüseyin Yaltırık, Mahmut Rapgıp Gazimihal'in Hayatı ve Türk Halk Müziğine Katkıları, E.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir, 1992.

düşmeleridir. Muhtemelen mantık şuydu: Hiçbir çalgı nefes almaz ancak ona üflenir. Öyleyse bu çalgılar ‘Nefesli Çalgı’ değil, üflenerek çalınan çalgıdır. İşte tam bu geçiş ya da tercih sırasında kullanılan kelimenin Türk Dil Bilgisine uygun olup olmadığı sorgulanmamış ve sadece ‘Nefesli’ kelimesine öykünülerek ‘Üflemeli’ kelimesi benimsenmiştir. Aynı mantıkla Gazimihal’in *Türk Depki Çalgıları* gibi eski terimler yerine yine ‘nefesli, yaylı, telli’ çalgılardaki ‘–li’ ekine öykünülerek ‘vurmalı çalgı/lar’ terimi benimsenmiş ve yaygınlık kazanmıştır. Konunun inceliklerine girmeden önce Türk Dil Bilgisi konuları içinde hemen hemen herkesin bildiği dört temel kavramı hatırlatmak istiyorum: İsim, fiil, sıfat, zarf. En basit ifadelerle belirtelim ki, Türkçede bütün kelimeler en temel bu dört grup içinde yer alırlar. Somut ya da soyut tüm varlıklara ad olan kelimelere gramerce isim denir. Bir iş, bir oluş, bir eylem veya hareket bildiren kelimelere fiil, zıddı olan tüm kelimelere ve renklere sıfat denir. Yer ve zaman bildiren tüm kelimelere ise yine gramerce zarf denir. Bazı durumlarda fiillerin köküne ek alarak fiilimsi[4] (eylemsi) olurlar. Bunlar genellikle ‘+me, +ma’ ekleri olup örneklerine makalenin ilerleyen bölümlerinde yer verilecektir.

Çalgılar çeşitli bakış açılarına göre sınıflandırılırlar ya da gruplandırılırlar. Ülkemizde çalgılar genel olarak geçmişten günümüze Telli Çalgılar, Yaylı Çalgılar, Nefesli Çalgılar ve Vurma Çalgılar şeklinde gruplandırılmışlardır. Bu gruplandırmada seçilen kelimelerin üçü isim (tel, yay ve nefes) diğeri ise vurmak fiilinin ‘vur’ kökünden türetilmiş bir fiilimsidir. İsimler sonuna ‘–li, -lı, -lu, -lü’ veya ‘–sız, -siz, -suz, -süz’ eklerinden uyan birisini alarak sıfat haline geçerler. Bu şekilde kendilerinden sonraki ismi nitelerler: Telli çalgı, yaylı çalgı, nefesli çalgı ya da ‘telsiz bağlama, yaysız keman, susuz yaz, gönülsüz iş’ gibi. Bunların niteleyeni yani ilk kelimeleri gramer yapısı bakımından ‘isim’ olduğu için bu ekleri alırlar oysa Türk dilinde fiiller de tamlama yapabilirler yani kendisinden sonra gelen bir ismi niteleyebilirler ancak yukarıdaki (–li, -lı, -lu, -lü veya –sız, -siz, -suz, -süz) eklerini almazlar. Fiil olan ‘vurmak’tan vurma, ‘kırmak’tan kırma, ‘oymak’tan oyma, ‘çizmek’ten çizme, ‘süzmek’ten süzme, ‘burmak’tan burma gibi fiilimsiler bu ekleri almazlar ve yalın olarak –me, –ma eklerini alarak ‘fiilimsi’ haline gelirler. Fiilimsiler kendilerinden sonraki isimleri nitelerler yani özelliklerini anlatırlar: Süz**ME** Bal, Haşla**MA** Patates, Sık**MA** Portakal, çiz**ME** zeytin gibi. Bu halleri ile sıfat sayılmazlar çünkü bir faaliyeti anlatan kelimeler olup zıtları da yoktur.

Türkçe konuşup yazarken halkımız bunları doğru yerde ve doğru biçimde kullanmıştır; bazı örnekleri alfabetik olarak şöyle sıralayabiliriz:

---

[4] Fiilimsi (ya da eylemsi) kabaca şöyle tanımlanabilir: Fiillerden türeyerek cümle içinde ad, önad veya zarf olarak kullanılan sözcüklerdir.

ATMALİ TÜRKÜ/MANİ DEMEYİZ, **ATMA TÜRKÜ/MANİ** DERİZ.
BASMALI FİSTAN DEMEYİZ, **BASMA FİSTAN** DERİZ. (Hatta sadece **BASMA** deriz)
BURMALI BIYIK DEMEYİZ, **BURMA BIYIK** DERİZ.
BURMALI BİLEZİK DEMEYİZ, **BURMA BİLEZİK** DERİZ
ÇİZMELİ ZEYTİN DEMEYİZ, **ÇİZME ZEYTİN** DERİZ.
DERMELİ ÇATMALI EV DEMEYİZ, **DERME ÇATMA** EV DERİZ.
DOLMALI KALEM DEMEYİZ, **DOLMA KALEM** DERİZ.
DÖNMELİ DOLAP DEMEYİZ, **DÖNME DOLAP** DERİZ.
EMMELİ BASMALI TULUMBA DEMEYİZ, **EMME BASMA TULUMBA** DERİZ.
KAVURMALI ET DEMEYİZ, **KAVURMA ET DERİZ** (Hatta sadece **KAVURMA** deriz)
KESMELİ ŞEKER DEMEYİZ, **KESME ŞEKER** DERİZ.
KESTİRMELİ YOL DEMEYİZ, **KESTİRME YOL** DERİZ.
KIRMALI TÜFEK DEMEYİZ, **KIRMA TÜFEK** DERİZ.
KIRMALI ZEYTİN DEMEYİZ, **KIRMA ZEYTİN** DERİZ.
KIYMALI MAKİNE DEMEYİZ, **KIYMA MAKİNESİ** DERİZ.
OYMALI KAPI DEMEYİZ, **OYMA KAPI** DERİZ.
ÖRMELİ SAÇ DEMEYİZ, **ÖRME SAÇ** DERİZ.
SÜZMELİ BAL DEMEYİZ, **SÜZME BAL** DERİZ.
YAPMALI BEBEK DEMEYİZ, **YAPMA BEBEK** DERİZ.
YAPMALI ÇİÇEK DEMEYİZ, **YAPMA ÇİÇEK** DERİZ.
YARMALI ŞEFTALİ DEMEYİZ, **YARMA ŞEFTALİ** DERİZ.
(Not: İstisna Örneklere Bakınız)

Bu örnekler çoğaltılabilir. Konuyla ilgisi olması bakımından eski kaynaklarda geçen bazı örnekleri de burada sunmak yerinde olacaktır. Yukarıdaki yapı Kaşgarlı Mahmud'da 'Adhma Yılkı' (salıverilmiş hayvan); 'Yarma Yuga' (Uzunluğuna yarılmış ekmek/yufka); 'Tikme Neng' (Dikilmiş şey).[5] Bu örnekler de çoğaltılabilir.

Türkçe gramer bakımından yanlış söylenen ve yazılan 'vurmalı çalgı' ifadesi gramerce 'kavurmalı et' gibidir. Oysa yaşadığım, gezdiğim gördüğüm hiçbir yerde 'kavurmalı

[5] Bkz. Ahmet Cevat Emre (T.D.K. Gramer Kolbaşısı), *Türk Dilbilgisi*, T.D.K. Yayınları, İstanbul Cumhuriyet Matbaası, İstanbul, 1946, s.188–189.

et’ dendiğini duymadım zaten et kavrularak kavurma olur ve Rumeli kökenli bir türkümüzde şöyle geçer:[6]

KÜP İÇİNDE KAVURMA
KIZ SAÇINI SAVURMA
BEN ELİNDEN TUTUNCA
ANNE DİYE BAĞIRMA

[6] Notasıyla ilk kez bu çalışmada yayımlanan türkü aynı zamanda Selanik Drama’ya bağlı Leftere Köyünden 1924 yılında Kuşadası’nın Güzelçamlı Beldesine taşınmış Kabadayı Horasıdır. Hora oyunları elden ele ya da omuzdan omuza tutunarak oynanır. İzmir Tepecikli Zurnacı Kara Ali Kılgışlar Güzelçamlı’daki düğün hatıralarını anlatırken Hüsnü Tuncel’in gece yarısı elinde bir galon şişe ile karşısına dikildiğini ve bu oyunu türküsüyle oynadığını nakletmiştir. Oğlu Hüseyin Tuncel türküyü babası Hüsnü Tuncel’den ve ezgisini ayrıca köyün en eski zurnacısı Baba Hasan’dan defalarca duyarak öğrendiğini ve hafızasına adeta kazıdığını nakleder.

KÜP İÇİNDE UNUM VAR

Yöre: Selanik/Drama
Kaynak: Hüsnü Tuncel-Hüseyin Tuncel

Derleyen: Hüseyin Yaltırık
Derleme Tarihi: 1978
Notalayan: Hüseyin Yaltırık

SAZ --

-- KÜP İ ÇİN DE
KÜP İ ÇİN DE

U NUM VAR---------------------- AL LAH TAN U
BUL GU RUM--------------------- BEN O KI ZA

MU DUM VAR BEN O KI ZI A LIR-------------
UR GU NUM BEN O KI ZI SA RA-------------

SEM DE DE LE RE MU MUM VAR
CAM DÜN GE CE DEN YOR GU NUM

YALTIRIK

1-
KÜP İÇİNDE UNUM VAR
ALLAH'TAN UMUDUM VAR
BEN O KIZI ALIRSEM
DEDELERE MUMUM VAR
2-
KÜP İÇİNDE BULGURUM
BEN O KIZA URGUNUM
O KIZI BEN SARACAM
DÜN GECEDEN YORGUNUM
3-
KÜP İÇİNDE KAVURMA
KIZ SAÇINI SAVURMA
BEN ELİNDEN TUTUNCA
ANNE DİYE BAĞIRMA

Bunun yanı sıra, bazı istisna gibi görünen fakat anlamca farklı örnekler de yok değildir. Çok az sayıda örneği olan bu yapının örnekleri de şöyledir:

Örnek 1: ‘Burma bilezik’. Batı Anadolu kadın ağzında (yanlış biçimde) ‘burmalı bilezik’ şeklinde de söylenmektedir.

Örnek 2: ‘Kıymalı börek’. Buradaki ‘kıyma’ isimdir ve ‘kıymak’ fiilinden türemiş bir isimdir yani bir nesnenin ismidir. Bu haliyle fiil olmadığı ve isim olduğu için ‘kıyma+lı’ eki alarak sıfat olmuş ve börek kelimesini nitelemiş ve tamlamıştır. Yani kıymalı börek iki isimden müteşekkil bir tamlamadır; ilk kelime +lı eki alarak sıfat olmuş ve kendinden sonra gelen börek kelimesini nitelemiştir. Türkçede renklerin yanı sıra, zıddı olan tüm kelimelerin sıfat olduğunu başta da zikretmiştik. Bu nedenle kökü isim olup yukarıda zikredildiği gibi sonlarına (–li, –lı, –lu, –lü veya –sız, –siz, –suz, –süz) eki alan tüm isimler sıfat haline dönüşür ve bunların zıddı vardır.

Burada şöyle bir karşılaştırma yapmak da mümkündür: ‘Kıymalı börek’ ile ‘vurmalı çalgı’ tamlamalarını karşılaştırıp –lı eklerini her ikisinden de düşersek geriye kıyma ve vurma kelimeleri kalır. Bunlardan kıyma, aslında ‘kıyma et’ anlamında kullanılan bir kelimedir; et kelimesi düşmüş ve böylece elle tutulan, gözle görülen bir nesnenin (kıyılmış et) ismi olmuştur. Bazı fiilimsiler zamanla kalıcı birer isim olurlar (dondurma, sarma, dolma vb). Oysa ‘vurma’ öyle değildir ve ‘vurmak’ eylemini anlatan fiilimsi bir kelimedir.

Örnek 3: ‘Kavurmalı patates’. Tıpkı ‘kıymalı börek’ örneğindeki yapı gibidir. Burada geçen kavurma=kavurma et anlamında olup gramer yapısı bakımından isimdir yani somut bir nesnenin, yiyeceğin ismidir. Bu nedenle –lı eki alarak sıfat olur ve patatesi niteleyerek kavurmalı patates şeklinde söylenebilir.

Örnek 4: ‘Dondurmalı pasta’. ‘Dondurmak’ fiilinden ‘dondurma’ şeklinde isim (soğuk yiyecek ismi) olmuştur böylece –lı eki alarak dondurmalı şeklinde bir sıfat şekline gelmiş ve pasta kelimesini niteleyerek sıfat tamlaması olmuştur.

Türkülerimizde yer alan fiilimsi örneklerinden bazıları ise şöyledir:[7]

Örnek 1:

GIRMA TAŞIN KENARI - 2377

Yöre: MALATYA

Kaynak Kişi: Selahattin ALPAY

Derleyen: Selahattin ALPAY

[7] Bu türküler THM Repertuarımızda yer almaktadır ve Repertuar numaraları yanında verilmiştir.

(halaylım leylalı da) **GIRMA** TAŞIN KENARI
(ah lele gurbanım) DİBİNDE YEDİK NARI
(halaylım leylalı da) KÜTÜRDÜK YOLA VURDUK
(ah lele gurbanım) USUL BOYLU DA YARI

Örnek 2:

HAVADA DURNA SESİ GELİR GANEDİ GIRMA - 1095
Yöre: KÜTAHYA
Kaynak Kişi: Ahmet İNEGÖLLÜOĞLU (HİSARLI)
Derleyen: Yücel PAŞMAKÇI

HAVADA DURNA SESİ GELİR GANEDİ **GIRMA**
AĞZI DOLU YEM GETİRİR ŞEKER İLE HURMA
GİT GÜZEL KARŞIMDA (bi danem) AĞLAYIP DURMA
AÇ KAPUYU NAZLI YÂRİM BEN GELİYORUM

BURMA DA **BURMA** DUMAN TÜTER DAĞIN BELİNDE
OKUNMADIK GERDANIM VAR DÜŞMAN ELİNDE
BUNU DA YAZAN YANLIŞ YAZMIŞ SERHOŞ HALİNDE
GÖNDER A BAYİM BEN YAZAYIM ZÜLFÜM TELİNLE

Örnek 3:

KALK GİDAĞIN ŞIH BAĞINA GAZELE - 1927
Yöre: KERKÜK
Kaynak Kişi: Abdülvahit KUZECİOĞLU
Derleyen: Mehmet ÖZBEK

KALK GİDAĞIN ŞIH BAĞINA GAZELE
MEN ÇIT ALIM SEN FİSTANIN TEZELE
GÖZÜM DÜŞTÜ EYVANDAKİ GÖZELE

Bağlantı
GÖZELLERİN MESKENİ BU ÇAYDADIR
İÇMİŞEM BADE BİLMİREM SEVDAM HARDADIR

SIRMA SAÇLAR DABANINDA ERİŞİ

MEN OLMUŞAM GÜZELLERİN DERVİŞİ
GÖYNÜM KIRIP SONRA DÖNÜP BARIŞI

Örnek 4:

AY SAÇI BURMA - 2892
Yöre: AZERBAYCAN
Kaynak Kişi: Zahpur TAĞIZÂDE
Derleyen: PLÂKTAN YAZILDI

AY SAÇI **BURMA**
UZAKTA DURMA
GEL AY SEVGİLİM
BOYNUNU BURMA

Örnek 5:

KARANFİL ÜZER GİDER - 3009
Yöre: KERKÜK
Kaynak Kişi: Ümit Musa AKÇAY-F. KALAYLI-S.SAATÇİ
Derleyen: Mehmet ÖZBEK

KARANFİL ÜZER GİDER
YAPRAĞIN DÜZER GİDER
O YÂR YOLUN YİTİRMİŞ
İNŞALLAH BİZE GİDER

Bağlantı
UYMA DA BEĞİM UYMA ELLER SÖZÜNE
MEN DE MAİL OLDUM ALA GÖZÜNE
MEN DE HEYRAN MEN DE MECBUR
OLDUM İNCE BELİNE
ÇATMA KAŞINA
ALA GÖZÜNE

Örnek 6:

CERREVİN KULPU BURMA - 4020
Yöre: KERKÜK

Kaynak Kişi: Abdülvahit KÜZECİOĞLU
Derleyen: Nurettin ÇAMLIDAĞ

CERREVİN KULPU **BURMA**
DOLDUR CERREVİ DURMA
YENGİ BİR YÂR SEVMİŞEM
DİLİ BAL AĞZI HURMA

Örnek 7:
DOLAMA GİYER DOLAMA - 567
Yöre: SAMSUN
Kaynak Kişi: Şinasi ÖNAL
Derleyen: Muzaffer SARISÖZEN

DOLAMA GİYER DOLAMA (hanım)
BEN SENİ VERMEM ÂLEME (hanım)
KAŞLARIN BENZER KALEME (hanım)

Bağlantı
AĞZI DA ŞEKER
KEHRİBAR AKAR
YÂR GÜL KOKAR
YÂR SANA KURBAN

DOLAMA GİYER İLİKLİ (hanım)
VARDIM KAPISI KİLİTLİ (hanım)
YÂR GELİR **BURMA** BIYIKLI (hanım)

Örnek 8:
DURNADIR DURNA TELLERİ BURMA - 1447
Yöre: AZERBAYCAN
Kaynak Kişi: Huşeng AZEROĞLU
Derleyen: Şenel ÖNALDI

DURNADIR DURNA TELLERİ **BURMA** (Leylâ can)
AHU TEK BAHIP BOYNUNU BURMA (Leylâ can)
GÖZLERİ BENZER AHU CEYLANA (Leylâ can)

Örnek 9:

EĞİN'İN ALTINDAN AKAN FIRAT'DIR - 2984

Yöre: ERZİNCAN / Eğin (Kemaliye)

Kaynak Kişi: Mustafa ÖZGÜL

Derleyen: Mustafa ÖZGÜL

EĞİN'İN ALTINDAN AKAN FIRAT'DIR
AĞAMIN BİNDİĞİ TELLİ GIRATDIR
SİLAYA GELMESİ HAYLU MURATDIR

GEL AĞAM GEL PAŞAM GEL GİDEK BİZE
AÇILMIŞ GÜLLERİ DER GİDEK BİZE

AĞAMIN BIYIĞI **BURMADIR BURMA**
BİR TELİ İBRİŞİM BİR TELİ SIRMA
MEVLAYI SEVERSEN GURBETE DURMA

Örnek 10:

FERACEMİN UCU SIRMA - 1032

Yöre: KÜTAHYA

Kaynak Kişi: Ahmet İNEGÖLLÜOĞLU (HİSARLI)

Derleyen: Yücel PAŞMAKÇI

FERACEMİN (aman aman) UCU SIRMA
BIYIKLARI **BURMA BURMA**
GİT GÜZEL KARŞIMDA DURMA

Örnek 11:

GEÇTİ ÖMRÜM GİNE SENSİZ NEYLEYİM - 3146

Yöre: TOKAT

Kaynak Kişi: Kemal Bilsel SARISÖZEN

Derleyen: Ali CANLI

GEÇTİ ÖMRÜM GİNE SENSİZ NEYLEYİM
ÖL DESEN DE KURBANIN OLAYIM ÖLEYİM
SÖYLE ÂŞKIN NEYMİŞ BEN DE BİLEYİM

AH YÂRİM GÜZELİM SEVDİĞİM MELEĞİM

SIRMA SAÇIN **BURMA BURMA** ÖREYİM
GÜL YÜZÜNE HASRET KALDIM GÖREYİM
SÖYLE ÂŞKIN NEYMİŞ BEN DE BİLEYİM
AH YÂRİM GÜZELİM SEVDİĞİM MELEĞİM

Örnek 12:

GÖKYÜZÜNDE TÜTEN OLSAM - 1034

Yöre: ÇUKUROVA

Kaynak Kişi: Aziz ŞENSES

Derleyen: Ahmet YAMACI

GÖKYÜZÜNDE TÜTEN OLSAM
YERYÜZÜNDE BİTEN OLSAM
BİR ATLASDAN KETEN OLSAM
YÂR BOYNUNA SARSA BENİ (vay)

KOLLARINDA **BURMA** OLSAM
YEDİKLERİ HURMA OLSAM
ALÇUN ALÇUN SÜRME OLSAM
YÂR GÖZÜNE SÜRSE BENİ (vay)

Örnek 13:

GAPI GAPI GEZERİM - 1705

Yöre: ERZİNCAN / Tercan

Kaynak Kişi: Ahmet KARTAL

Derleyen: Seyhan TÜTÜN

GAPI GAPI GEZERİM
GAPIDA BONCUK DÜZERİM
ALACAKSAN AL BENİ
BU SEVDADAN GEÇERİM

Bağlantı

CAMA DA VURMA CAM ŞINGILAR SEVDİĞİM
ANAM DUYAR BABAM SEZER BENİ DE DÖĞER SEVDİĞİM

YÂR BONCUKLU KÜPEM VAR
KIRMA KEKÜL TEPEM VAR
SEN BENİ İSTEMEZSEN

Örnek 14:
EKİN EKTİM ÇÖLLERE - 1793
Yöre: TOKAT / Reşadiye
Kaynak Kişi: Murat AKKAYA
Derleyen: Yücel PAŞMAKÇI

EKİN EKTİM ÇÖLLERE (de)
BİÇTİRMEDİM ELLERE
ON BEŞİNDE YÂR SEVDİM (de)
ONDAN DÜŞTÜM DİLLERE

Bağlantı
HOPLA DA SEVDİĞİM HOPLA DA
EKİNİ SIKÇA TOPLA
KESME KEKÜL ALTINA DA
BENİ DE BİLE SAKLA
BENİ ÇOK İSTEYEN VAR

Örnek 15:
YAN YANA OTURALIM - 2975
Yöre: TRABZON / Maçka
Kaynak Kişi: Mehmet ALAN
Derleyen: Volkan KONAK

YAN YANA OTURALIM
DİZİM DİZİNE VURSUN
ÖYLE BİR KAVUŞALIM
AKAN DERELER DURSUN

KIZ FADİME FADİME
NE MERAKLI ADIN VAR
EVVELDEN ŞEKER İDİN
ŞİMDİ BALDAN TADIN VAR

HAMSİKÖY DERE İÇİ
YAYILIR KOYUN KEÇİ
KESME ŞEKERE BENZER
YAVRUM AĞZININ İÇİ

Sonuç olarak, şu veya bu sebeple müzik terimlerimiz arasına girmiş ve halen kullanılmakta olan 'vurmalı' ve 'üflemeli' kelimeleri çalgı gruplandırmalarında kullanılan 'telli, yaylı ve nefesli' terimlerine öykünerek üretilmiş; Türkçe dil bilgisinin kadim kurallarına aykırı olarak bilinçsizce kullanılan iki kelimedir. Bunları gramer yapımıza uygun olarak doğru şekilde kullanmak her vatandaşımızın hem bir yurttaşlık görevi hem de ilmin sadece doğrunun ve hakikatin peşinde olduğunun bilincinde olan sanat, edebiyat ve müzik insanımızın meslekî terminolojiyi doğru kullanma sorumluluğudur. Özetle 'vurmalı'yı vurmamalı ancak yerine 'vurma'yı koymalı, 'üflemeli'yi de üfleyip püflemeli ve yerine üfleme koymalı'. İşte o zaman müzik insanımızın doğru cümlesi şöyle olacaktır:

'Üfleme çalgılarla vurma çalgıların yerlerini değiştirelim lütfen…'

Kaynakça

EMRE, Ahmet Cevat. *Türk Dilbilgisi*, TDK Yayınları, İstanbul Cumhuriyet Matbaası, İstanbul, 1946.

YALTIRIK, Hüseyin. *Mahmut Rapgıp Gazimihal'in Hayatı ve Türk Halk Müziğine Katkıları*, E.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir, 1992.

TRT THM Kırık Havalar Repertuarı (Digital Exel örneği), Ankara, 2021.

İnternet kaynakları

https://www.google.com/search?q=%C3%9CFLEMEL%C4%B0
https://aregem.ktb.gov.tr/TR–12707/uflemeli-calgilar.html

NOT: Bu makale ilk kez ***Musiki Dergisi***nde 25–02–2021 tarihinde yayımlanmıştır.